

Miten historian ja yhteiskuntaopin
opetuksessa tuetaan oppilaan suomen
kielen oppimista?

Osittain sovellettavissa myös muihin reaaliaineisiin...
toivottavasti

Maahanmuuttaja

Monikulttuurisuus

Historian ja yhteiskuntaopin oppimisen kieli

Kaksikielinen oppiminen

Kielitaito ja kielitieto

*Historian ja yhteiskuntaopin, uskonnon ja aika
varmasti filosofian käsitteet*

*Monikulttuurinen luokka ja historian oppiminen
(Tutkimuksessa havaittua)*

Mikä on vaikeaa tai tärkeää huomata?

- Arja Virta 4.8.2014
- vaikeus riippuu oppilaan lähtötasosta:
- yksilöllinen – mikä on vaikeaa, ... ”nekin asiat tuottivat vaikeuksia”
- käsitteistö: ainespesifiset käsitteet voivat olla lähellä arkikieltä ym.
- kieli köyhtyy: oppikirjojen kieli täytyy arvioida uudelleen
- mikä köyhdyttää kieltä: yksinkertaistaminen ja kaavamaisistaminen historiassa ei tarjoa mahdollisuuksia kykyjen kehittämiseen
- kotikielen voima on tärkeä asia
- akateeminen kieli koulussa, luonteva kielellä leikkiminen jää vähälle
- kielelliset vaikeudet näkyvät usein vasta kirjallisissa tuotoksissa
- yhteiskuntaoppi: yhteiskunta on vaikea kokonaisuus ymmärtää

- Nancy Gummins 4.8.2014, University of Colorado, Denver
- you should work with cognitive level, not language level
- can do - levels
- Make concepts visible not only talk
- they will not learn all, be pleased of what they can – details are not so important than the main issues, big points
- in history: take a multicultural perspective
- planning: 5 levels (?) – to get to know you class
- they can use they mother tongue to make concepts clear – two minutes for making sense with own language
- home class teacher
- writing: give three reasons
- framing – help them organize writing, word bank
- It takes 5-6 years to reach the native speakers level
- unwillingness to take help
- social climate in class

Kielen oppimisen tukemisen lähtökohtia

- kaiken perustana on luokkaympäristön turvallinen ilmapiiri – kielenkäyttämisen esteiden purkaminen
- kysymyksille avoin ilmapiiri: opettajan esittämät kaiken tasoiset kysymykset, myös oppilaiden esittämät kysymykset tärkeitä -> vuorovaikutuksen lähtökohtana on vapauttaa kielen käyttämiseen (language immersion)

Erilaisia lähestymistapoja monikulttuurisuuteen

- **assimilointi** monikulttuurisen opetuksen tavoitteena – voidaanko tulkita konservatiiviseksi?
- **integraatio** tavoitteena -tasa-arvo ja suvaitsevaisuus keskeisenä periaatteena – liberaali näkökulma
- **pluralistinen** – edellinen ajatus ja erilaisuuden tulkitseminen rikkaudeksi
- **kriittinen näkökulma**: olennaista marginalisoituneiden ryhmien aseman parantaminen esim. koulussa erityisjärjestelyt

Monikulttuurisuus ja koulu reaaliaineiden näkökulmasta

Käsitteen erilaisia käyttötapoja:

- monikulttuurisuus tavoitteena, toimintaohjelmana, yleisesti kuvailevana käsitteenä – **yhteiskunnallinen taso**, esimerkiksi instituutiot ovat monikulttuurisia
- **monikulttuurisuuskasvatus** (multicultural education, global education, intercultural education) Banks, Bennett, Gay, Mushi, Talib ym. –koulu instituutiona, **oppiminen yleensä** käsitteen piirissä
- **interkulttuurinen oppimistapahtuma**: erilaisista kulttuureista tulevat oppijat samassa oppimistilanteessa (Nordgren 2006) – voisiko olla koululuokan tilanne?

Opettajan omat asenteet ja kielen oppimisen tukeminen

- astuminen akateemisesta maailmasta alas oppilaiden pariin: oma kieli, esimerkit
- **värisokeus** (Millner): opettaja joko tietoisesti tai tiedostamatta tekee päätelmiä erilaisten oppijoiden kyvystä oppia asioita, esimerkiksi epäilee oppilaiden kykyjä ja alentaa oppimistavoitteita
- Kahden kielen käyttäminen samanaikaisesti hämmentää lapsia, mutta tutkimukset osoittavat lasten pystyvän saavuttamaan alkuperäiskielen tasoisen kompetenssin useammassa kielessä yhtäaikaisesti. (Mushi 2002, 517–518, 520.)
- kahden kielen täydellinen hallinta harvinaista, joten kaksikielisyys on aina otettava huomioon oppimistilanteissa
- Laaksonen(2007, 87): **kielitieto** tarkoittaa sitä, että oppija **osaa selittää** ilmiön, mutta **ei välttämättä osaa ilmaista** asiaa **oikeaoppisesti**
- **Kielitaito** on puolestaan sitä, että oppija itse **osaa tuottaa oikeat ilmaisut** tai muodot, mutta **ei aina osaa selittää ilmiötä**, jota kuvaa

Historian ja yhteiskuntaopin oppiminen ja kieli

- miten historian ja yhteiskuntaopin opetus tukee kielen oppimista, käsitteiden ymmärtämistä, suullista argumentointitaitoa ja kirjallista esittämistä?
- opetuksessa olisi(kenties) hyvä tiedostaa kielen oppimiseen liittyviä tutkimuksellisia havaintoja: Eurooppalainen kielen oppimisen viitekehys – oppilaat etenevät A-tasolta C-tasolle
- **yläkoulun alussa ovat yleensä B-tasolla, jolloin arkikieliset lyhyet tekstit ovat ymmärrettäviä, viimeistään 9. luokan aikana tapahtuu siirtymä C-tasolle, jolloin kieli ei ole enää oppimisen kohde vaan väline**
- Kahden kielen käyttäminen samanaikaisesti hämmentää lapsia, mutta tutkimukset osoittavat lasten pystyvän saavuttamaan alkuperäiskielen tasoisen kompetenssin useammassa kielessä yhtäaikaisesti. (Mushi 2002, 517–518, 520.)
- kahden kielen täydellinen hallinta harvinaista, joten kaksikielisyys on aina otettava huomioon oppimistilanteissa
- hämmentävä sivukommentti: miksi tutkimme niin paljon maahanmuuttajataustaisten oppilaiden oppimista, mutta hyvin vähän kotikielenään suomea puhuvien oppimista kokonaan vieraalla kielellä esimerkiksi MYP-luokilla?

Historian, yhteiskuntaopin, uskonnon ja aika varmasti myös filosofian käsitteet ja kieli

- käsitteet voidaan jakaa **muodollisiin ja sisällöllisiin**
- muodollisia (**second order key concepts**) ovat laajat ymmärtämistä ohjaavat käsitteet, kuten: aika, syy, muutos, seuraus, jatkuvuus ym.
- **ainespesifejä** käsitteitä ovat esim. antiikki, hyödyn aika, pimeä keskiaika, merkantilismi, talonpoika ym.
- Virta 1992; **arvolataukset** usein voimakkaita; sortokaudet, routavuodet
- Hallden 1998; historian opetus käyttää **arkikieltä ainespesifisesti**, mikä aiheuttaa ymmärtämisongelmia, Virta 1998; käsitteet sekä konkreettisia (temppele) että abstrakteja (itsevaltius, kauppa, *kirkko*, – *uskonpuhdistuksessa kruunu takavarikoi kirkon omaisuuden, yöpakkaset*)
- **konnotaation ongelma**: oppilas olettaa sanan tutuksi ja merkitys onkin historiassa aivan toinen; myös arkikielen sanoissa (*saha*)
- oppilaat korjaavat vaikeiden käsitteiden ongelmat personoimalla historian henkilöjen kautta
- metaforat historian kielen ongelma: abstrakteille historian käsitteille luodaan konkreettinen sisältö, joka täsmää johonkin aikaan, mutta ei sovi muuhun (Saksan hyperinflaatio; saat kilon jauhelihaa...)
- lisäksi historiassa on paljon vaikeita vierasperäisiä sanoja, joita käytetään opetuksessa esim. *valtakunnankansleri*

Erilaiset tehtävätyypit kielen oppimisen tukemisessa

Yksilötehtävät:

Lukeminen

- hiljainen lukeminen – ennen käsittelyä, tärkeiden asioiden poimiminen tekstistä (erilaisia tapoja osoittaa ymmärtämistä)
- luetun ymmärtämisen osoittaminen on sensitiivinen asia, hiljainen varmistaminen parempi kuin julkinen hämmennys
- millaisia tekstejä: teoriapohja kielenoppimisen viitekehys (7. lyhyitä – arkikieltä, 8-9. kieli kehittyy kohti CALP-osaamista)
- kieli ei ole enää pelkkä oppimisen kohde vaan oppimisen väline yläkoulun lopussa
- historia ja yhteiskuntaoppi: aito historian lähdemateriaali yksi lukemisen ja ymmärtämisen kohde – kieli usein outoa, ei vastaavuutta nykykielessä; modifiointi hyväksyttävää
- historian tekstit ja lähteet usein mielenkiintoisia, eikä kaikkea tarvitse ymmärtää sanasta sanaan (ymmärrätkö itse autosi manuaalin kaikki sanat – *kondensaattorin konkka pitää vaihtaa*)
- mitä varten tekstejä luetaan: ymmärretään asia, historiassa syyt-seuraukset usein keskeisiä ymmärtämisen kohteita
- avainkäsitteiden (syy, seuraus) toisto, avaaminen tehokkaita keinoja tukea oppilaan luottamuksen lisääntymistä omaan kykyyn selvittää tekstin tärkeät asiat
- metodisesti: kysytään yksityiskohtia ennen kokonaisuutta – antaa mahdollisuuden varmistaa pala palalta oman näkemyksen jonkinasteinen oikeellisuus

Kirjoittaminen

- tehtäviin vastaaminen: tyypillistä reaaliaineille erilaiset tehtäväkirjatehtävät jne., jotka on tehty homogeeniselle ryhmälle
- omat tehtävämonisteet: **syvyyseriyttäminen** toimiva keino – eri tasoisia kysymyksiä saman materiaalin pohjalta, jolloin jokaisella on mahdollisuus kokea onnistuvansa
- ongelma kielenoppimisen tukemisen kannalta: tunteilanne on nopea, kielenhuoltoon jää vain vähän aikaa tai sen on tultava mukaan esim. ohjeistuksessa (*vastataan kokonaisilla lauseilla...*)
- aineenomaiset kirjoitelmat: aineistopohjaiset tai muistinvaraiset – osoittavat kielitiedon ja -taidon rajat usein konkreettisesti
- yläkoulussa ja lukiossa aineet/esseet ovat tärkeitä aineenosaamisen osoittamisessa: ensin yleensä korjataan tästä näkökulmasta
- miten paljon reaaliaineiden opettaja voi/osaa/kannattaa korjata tuotoksia kielenhuollon näkökulmasta?

Helpot tapaukset: yksittäisiä toistuvia virheitä – isot kirjaimet puuttuvat tms. voi helposti ohjata huomaamaan ja kannustaa korjaamaan (kannustava asenne kenties punakynäpiiskaa parempi ratkaisu)

Vaikeat tapaukset: tekstistä ei saa selvää, eikä pysty päättelemään, mitä oppilas tarkoittaa, rakenteelliset ongelmat lukioesseissä – yhteistyö kotikielen ja S2-opettajan kanssa tarpeen

Erilaiset yhteistoiminnalliset metodit

- Miksi näitä metodeja käytetään: usein mainitaan vain sosiaaliset taidot – kielenoppimisen tukeminen jäänyt vähälle huomiolle
- Bennett 1998, Taylor 1994: yksilön kasvussa oleellista hyväksyä kulttuuriset erot
- tie interkulttuuriseen sensitiivisyyteen: (1) egosentrinen vaihe – torjunta, (2) kokeminen ja oppiminen saavat ihmisen kyseenalaistamaan omia kulttuurisia tuntemuksiaan, (3) kasvava tietoisuus kulttuurisesta ja etnisestä minuudesta, (4) **tarkkailu, osallistuminen, jaettu sitoutuminen vahvistavat vaiheittain interkulttuurista identiteettiä**

Erilaiset yhteistoiminnalliset metodit

- **social action approach:** oppilaat mukaan toimintaan
- **in addition:** positiivisten asenteiden vahvistaminen
- **integraation käsite:** yhteiskuntaopin tehtävänä on tukea yksilön ja ryhmien integroitumista yhteiskuntaan
- **erilaiset yhteistoiminnalliset oppimisen mallit tukevat integraatiotavoitetta** – oppilaat osallistuvat tiedon tuottamiseen, lisäksi kommunikaatio ryhmissä tukee kielen oppimista (=epämuollista)
- tietysti kaikki edellinen tuntuu teorialta ja vieraalta, mutta opettamisessa jotenkin tärkeää on havaita yhteyksiä kokonaisuuteen ja omaan vastuuseen suhteessa metatavoitteisiin

Mitä ryhmissä tapahtuu?

- ei mitään, ellet ohjaa tapahtumaa
- jaa vastuuta kaikille – **jokaisella rooli** tiedon tuottamisessa
- ryhmätyössä usein oppilailta, jotka aristelevat omaa (kielen) osaamistaan, taipumus kehittää sijaistoimintoja: puhetta vältetään, muut kopioivat tietoja toisten papereista tms.
- jakamalla työn eri vaiheisiin, joita voit helposti valvoa ja kannustaa oppilaita, varmistat työn etenemisen niiden tavoitteiden mukaisesti, jotka sille asetit (tiedon etsintä, yhteisen tiedon tuottaminen, esittäminen, muille selittäminen)
- oppilaat ovat herkkiä aistimaan sekä negatiivisen palautteen että positiivisen kannustuksen – kannustamisen aihetta löytyy